

УДК 330

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-272-4-1-218-222

ШАРКО М. В., ОЛЕЙНИК Н. М., КОБЕРГА А. В., ПЕТРУШЕНКО Н. В.
Херсонський національний технічний університет

ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОСТУ ПІДПРИЄМСТВ

Доведено, що управління конкурентоспроможністю підприємств представляє собою вивчення взаємозв'язків її структурних елементів, в тому числі основних і оборотних фондів і трудових ресурсів, які виконують різні функції і функціонують одночасно і в сукупності. Запропоновано формування інструментів компенсації впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємств. Побудована схема засобів і інструментів покращення конкурентоспроможності та їх адаптації до мінливих умов зовнішнього середовища.

Ключеві слова: управління, конкурентоспроможність, економічний ріст, адаптація

SHARKO M., OLIINYK N., KOVERHA A., PETRUSHENKO N.
Kherson National Technical University

PROBLEM-ORIENTED APPROACH TO MANAGING COMPETITIVENESS AS A FACTOR OF ECONOMIC GROWTH OF ENTERPRISES

In a stable economy, the economic growth of enterprises is conditioned by the interaction of production, marketing and investment components. With dynamic changes in the environment, they are added to the component of compensation for the impact of unforeseen impacts of the environment, which contains the presence of insurance stocks, stabilization funds, etc. In addition, difficulties in the functioning of enterprises in these conditions are caused by the fierce competition of goods and producers. One of the possible ways of survival of enterprises in these conditions is to improve the quality of products, to meet the ever-increasing consumer benefits and other factors that determine the competitiveness of products and economic growth in the face of dynamic changes in the environment. Identification of problematic situations that ensure the stable functioning of production, description of their boundaries, setting goals and mechanisms for managing the competitiveness of products provide economic growth of production and is one of the unresolved problems of production development in modern conditions.

It has been proved that enterprise competitiveness management is the study of the interconnections of its structural elements, including fixed and current assets and manpower, which perform different functions and function simultaneously and collectively. Formation of tools of compensation of influence of external environment on activity of the enterprises is offered. A scheme of tools and tools for improving competitiveness and adapting them to changing environmental conditions has been developed.

Keywords: management, competitiveness, economic growth, adaptation

Актуальність теми. В умовах стабільно функціонуючої економіки економічне зростання підприємств обумовлюється взаємодією виробничої, збутової та інвестиційної складових. При динамічних змінах зовнішнього середовища до них ще додається складова компенсації впливу непередбачуваних впливів зовнішнього середовища, яка містить наявність страхових запасів, стабілізаційних фондів і т.д. Окрім того, труднощі функціонування підприємств в цих умовах обумовлюються і жорсткою конкуренцією товарів і товаровиробників. Одним з можливих шляхів виживання підприємств в цих умовах є підвищення якості продукції, задоволення постійно зростаючих споживчих переваг та інших факторів, які обумовлюють конкурентоспроможність продукції та економічне зростання в умовах динамічних змін зовнішнього середовища.

Визначення проблемних ситуацій, що забезпечують стабільне функціонування виробництв, опис їх меж, встановлення цілей і механізмів управління конкурентоспроможністю продукції забезпечують економічне зростання виробництва і становить одну з невирішених завдань розвитку виробництва в сучасних умовах.

Аналіз публікацій з проблеми економічного росту в умовах невизначеності вказує на їх слабку цільову направленість, відсутність налагодженої системи збору зовнішньої інформації та її недостатнє використання в прийнятті управлінських рішень і прогнозування їх наслідків. Проблема економічного росту в умовах невизначеності пов'язана з недостатністю відомостей, про умови, в яких буде відбуватися економічна діяльність, низькою передбачуваністю, ризиком у прийнятті рішень [1-10].

Метою роботи є використання проблемно-орієнтованого підходу до управління конкурентоспроможністю як фактору економічного розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу. Конкурентоспроможність є узагальнюючим показником діяльності промислового підприємства. Конкурентоспроможність товару відображає його спроможність відповідати вимогам споживачів і визначається якістю товару та його відповідністю споживчим властивостям і цінами, встановленими продавцями на ринку. Високий рівень конкурентоспроможності товару свідчить про доцільність його виробництва і можливості продаж. Це визначає логічні шляхи покращення виробничої ситуації.

Слід відмітити взаємозв'язок економічного росту та економічного розвитку суспільства. Якщо сукупний попит буде високим і стабільним, то це сприяє економічному зростанню. При глибокій нерівності в розподілі доходів населення, можливі порушення політичної стабільності, що призводить до низького рівня інвестиційної активності і, як наслідок, зниження темпів росту.

Взаємозв'язок конкурентоспроможності і економічного росту проявляється в якісному характері факторів, попиту і пропозицій в інноваційно-інформаційному характері методів управління, реалізацією інструментів економічної політики.

В умовах динамічних змін зовнішнього середовища конкурентоспроможність представляє здатність господарюючих суб'єктів ефективно функціонувати на сучасному ринку у відповідності із запитами споживачів з якості, кількості у необхідних термінах і найбільш вигідних у порівнянні з конкурентами умовах.

Конкурентоспроможність галузі і держави визначає лише конкурентні переваги ринку, в той час, як конкурентоспроможність підприємства є єдиним стрижнем ринкових відносин, що задовольняє потребу споживачів в умовах ринкової конкуренції. З цих позицій управління конкурентоспроможністю підприємств представляє собою вивчення взаємозв'язків її структурних елементів, в тому числі основних і оборотних фондів і трудових ресурсів, які виконують різні функції і функціонують одночасно і в сукупності.

Управління конкурентоспроможністю технологічно повинно вирішувати наступні завдання: аналіз впливу зовнішніх і внутрішніх умов на цілі функціонування виробничої системи; планування управлінських впливів; організація управлінських заходів для реалізації попереджувальних впливів середовища; регулювання ходу реалізації наближення до намічених орієнтирів; контроль результатів реалізації управлінських впливів.

Конкурентоспроможність підприємства визначає його здатність виживати в умовах ринку. Чим вищою буде конкурентоспроможність підприємства і ефективнішим управління його конкурентними перевагами, тим кращим буде його економічне становище та положення на ринку.

Фактор невизначеності можна назвати одним з ключових факторів, обмежуючих розвиток економіки у довгостроковій перспективі. Непередбачуваність і неоднозначність впливу зовнішнього середовища примушує для підвищення конкурентоспроможності і економічного зростання підприємств проводити ряд адаптаційних заходів. Формування інструментів компенсації впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємств наведено на рис. 1.

Рис. 1. Формування інструментів захисту підприємств від потенціальних загроз впливу зовнішнього середовища

Основним інструментом адаптації підприємств і компенсації витрат, викликаних коливаннями зовнішнього середовища, є створення запасів. Створюючи запаси, підприємство гарантовано забезпечує собі безпеку. Однак, запаси зв'язують кошти підприємства, сповільнюючи швидкість обороту, тому їх кількість повинна бути оптимальною.

Страхування можливих втрат потребує своєї реалізації, обов'язкового використання якісної вхідної інформації, яка визначає небезпеку потенційних загроз. Необхідність наявності повної і достовірної інформації пояснюється тим, що якщо вартість страхівки дорівнює можливим збиткам, то схильні до ризику суб'єкти господарювання повинні страхуватися так, щоб забезпечити повну компенсацію будь-яких втрат, які вони можуть понести.

Інструментом адаптації є високоліквідні кошти, до яких відносяться грошові кошти в касі і на розрахунковому рахунку, банківські депозити, цінні папери, накопичені підприємством. Цінність цього інструменту полягає в тому, що вони мають зростаючу вартість і тому приносять не тільки додатковий прибуток, але і дають гарантію фінансової сталості.

Поведінка суб'єктів господарювання на динамічному ринку може бути класифікована за трьома типами:

- сегменти ринку і споживчі переваги постійні;
- значення цих характеристик передбачаються у недалекому майбутньому;
- параметри характеристик потреб передбачувані.

На ринках першого типу у складанні прогнозів допомагає статистика. На ринках другого типу використання статистики доповнюється аналітичними прогнозами і механізмами екстраполяції. На ринках третього типу у прогнозуванні бере участь синергетика, яка містить обмінні процеси, когерентність взаємодії елементів, змінення ентропії.

Проблемно-орієнтований підхід до управління конкурентоспроможністю на динамічних ринках в умовах різноманіття зовнішніх і внутрішніх факторів отримує свою реалізацію в евристичному і аналітичному обґрунтуванні управлінських рішень з економічного розвитку виробництва, де синергетичний підхід розглядає можливі варіанти і траєкторії розвитку виробничих ситуацій, обираючи з них найбільш прийнятну, а детальний її опис надає системний аналіз.

Стратегічні аспекти управління в умовах невизначеності містять елементи ринкової диференціації, до якої входять: висока якість та надійність; додаткові характеристики продукції; мінімальні ціни; післяпродажне обслуговування; укрупнення бізнесу; об'єднання різних форм власності; консолідація фінансових і матеріальних ресурсів.

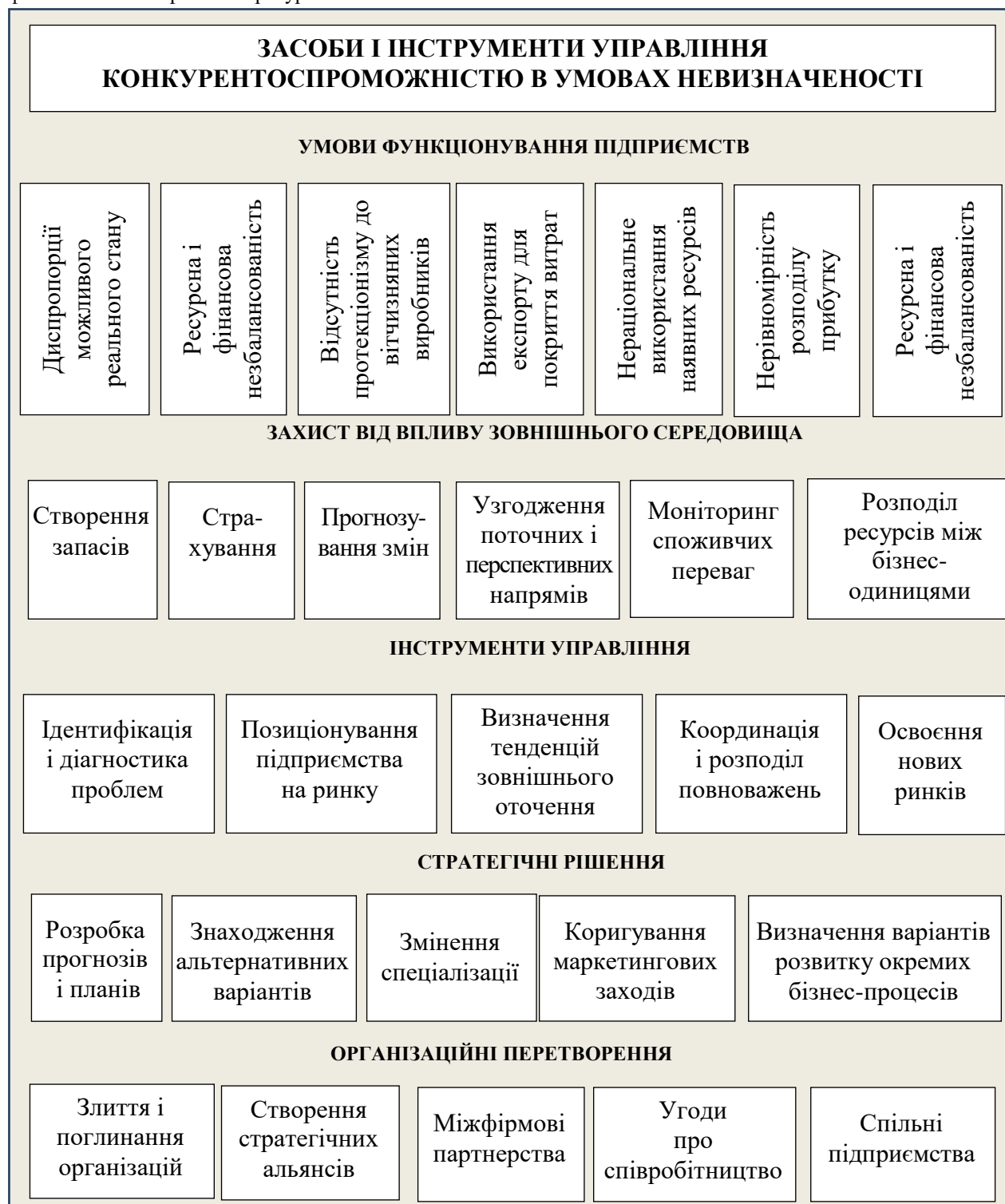

Рис. 2. Засоби та інструменти управління конкурентоспроможністю в умовах невизначеності

В умовах динамічних змін зовнішнього оточення, підприємство знаходиться в ситуації, коли для забезпечення конкурентоспроможності вимагається більш досконалий інструментарій. Зараз більшість підприємств знаходяться в стані обмеженої, неточної і мінливої інформації про стан зовнішнього середовища. тому подолання невизначеності і зниження ризику є необхідною умовою існування бізнес-процесів у сучасному виробництві.

Якщо проаналізувати мотиви підвищення конкурентоспроможності як фактору економічного розвитку підприємств, то не слід вводити до рангу домінуючого отримання максимальної економічної вигоди. Підвищення конкурентоспроможності перебуває під впливом багатьох факторів, які сприяють створенню умов креативної діяльності. Відбувається перетворення пріоритетних мотивів, ліквідація одних мотивів і виникнення інших, пов'язаних зі змінами в протіканні процесу реалізації, цільових установок, інтересів, потреб.

Для опису управлінських структур в умовах невизначеності пропонується використовувати інструмент когнітивного моделювання, заснований на виділенні базисних факторів, які описують конкретну ситуацію і встановленні причинно-наслідкових зв'язків між джерелами стабільного функціонування підприємств. Засоби та інструменти покращення конкурентоспроможності і їх адаптації до мінливих умов зовнішнього середовища надані на рис. 2.

Можливості підвищення конкурентоспроможності підприємств безпосередньо залежать від креативності і активності персоналу, якої можна досягти при розробці та впровадженні системи бонусів, додаткової відпустки, надбавок до заробітної плати, використанні моральних стимулів, популярності і престижу в суспільстві, пільг, кар'єрного росту.

Практична значимість отриманих рекомендацій полягає в можливості їх участі при розробці стратегічних програм розвитку і бізнес-планів підприємства з орієнтуванням на підвищення сталості і конкурентоспроможності в ринковому середовищі.

Висновки. Проблемно-орієнтований підхід до управління конкурентоспроможністю як фактор економічного розвитку підприємства в сучасних економічних умовах проявляється не вміння виробляти більшу кількість існуючої продукції, а здатності виробляти швидше за конкурентів принципово нову продукцію, яка задовольняє якості, новизні, інтелектуальності.

Розвитку конкурентоспроможності як фактору економічного розвитку підприємства необхідна орієнтація відтворювального процесу на розвиток людського капіталу, накопичення і використання у виробництві інтелектуальних продуктів, модернізацію устаткування і технологій, освоєння нових наукоємних видів продукції.

Запропонований інструментарій покращення конкурентоспроможності дозволяє здійснювати адаптацію підприємств в умовах невизначеності.

Література

1. Прангишвили И.В. Энтропийные и другие системные закономерности: Вопросы управления сложными системами / И.В. Прангишвили. – М.: Наука, 2003. 428 с.
2. Чиженькова Е.В. Экономический механизм адаптации хозяйствующего субъекта к рыночной среде. – Орел: ОГиЭТ, 2005. 240 с.
3. Бабич О.В., Будникова А.Л. Особенности адаптации деятельности предприятия к современным условиям / Вестник Брянского государственного университета. 2015. №3. С 253-257
4. Теванян А.М. Адаптация экономических систем к стрессовым нагрузкам посредством управления интеллектуальным капиталом // Креативная экономика. 2017. Т.11. - №11. С. 1133-1144
5. Гречко М.В. Адаптация как основа эволюции экономических систем // Экономическая политика. – 2015. - №17(302). – С. 13-23
6. Артеменко В.Б., Агафонова М.С. Вопросы адаптации экономических систем к инновациям / В.Б. Артеменко, М.С. Агафонова // Фундаментальные исследования. 2013. №10-9. С. 1995-1999.
7. Шарко М.В. Теоретические основы понятийно терминологического аппарата конкурентоспособности / М.В. Шарко, Е.А. Оболенцева // Экономика. Финансы. Право. 2007. № 12. С. 8-11
8. Миколенко Е.П. Экономические системы в условиях глобализации: трансформация и институциональная адаптация / Миколенко Е.П. // Нар. укр. акад. – Харьков: Изд-во НУА, 2017. – 368 с.
9. Дорофеева В.В. Формирование стратегии адаптации предприятия // Финансовая налоговая и денежно-кредитная политика. – 2010. - №6. – С. 17-23.
10. Зяблицкая Н.В. Адаптивное управление современными компаниями // Современные проблемы науки и образования. – 2012. - №1. – С. 63-71.

References

1. Pranyshvyly Y.V. Entropyinye y druiye systemnye zakonornosti: Voprosy upravleniya slozhnyy systemamy / Y.V. Pranyshvyly. – М.: Nauka, 2003. 428 s.
2. Chyzenkova E.V. Ekonomicheskyy mekhanizm adaptatsyy khoziaistvuiushcheho sub'yekta k rynochnoi srede. – Орел: ОНУЭТ, 2005. 240 s.
3. Babych O.V., Budnykova A.L. Osobennosti adaptatsyy deiatel'nosti predpriyatya k sovremennym uslovyiam / Vestnyk Brianskoho gosudarstvennogo unyversyteta. 2015. №3. S 253-257
4. Tevanian A.M. Adaptatsiya ekonomicheskyykh system k stressovim nahruzkam posredstvom upravleniya yntellektualnym kapytalom // Kreatyvnaia ekonomyka. 2017. T.11. - №11. S. 1133-1144
5. Hrechko M.V. Adaptatsiya kak osnova evoliutsyy ekonomicheskyykh system // Ekonomicheskaiia polityka. – 2015. - №17(302). – S. 13-23
6. Artemenko V.B., Ahafonova M.S. Voprosy adaptatsyy ekonomicheskyykh system k ynnovatsiyam / V.B. Artemenko, M.S. Ahafonova // Fundamentalnye yssledovaniya. 2013. №10-9. S. 1995-1999.

7. Sharko M.V. Teoreticheskiye osnovy poniatiyno terminologicheskoho apparata konkurentosposobnosti / M.V. Sharko, E.A. Obolentseva // *Ekonomika.Finansy. Pravo.* 2007. № 12. S. 8-11
8. Mykolenko E.P. Ekonomicheskiye systemy v usloviakh hlobalyzatsyy: transformatsiya y unyatsyonalnaia adaptatsiya / Mykolenko E.P. // *Nar. ukr. akad. – Kharkov: Yzd-vo NUA, 2017. – 368 s.*
9. Dorofeeva V.V. Formyrovanye stratehyy adaptatsyy predpriyatiya // *Fynansovaia nalohovaia y denezhno-kredytnaia polytyka.* – 2010. - №6. – S. 17-23.
10. Ziablytskaia N.V. Adaptivnoe upravlenye sovremennymy kompaniyamy // *Sovremennyye problemy nauky y obrazovaniya.* – 2012. - №1. – S. 63-71.

Рецензія /Peer review: 21.07.2019

Надрукована /Printed: 06.09.2019
Рецензент: д. е. н., проф. Войнаренко М. П.